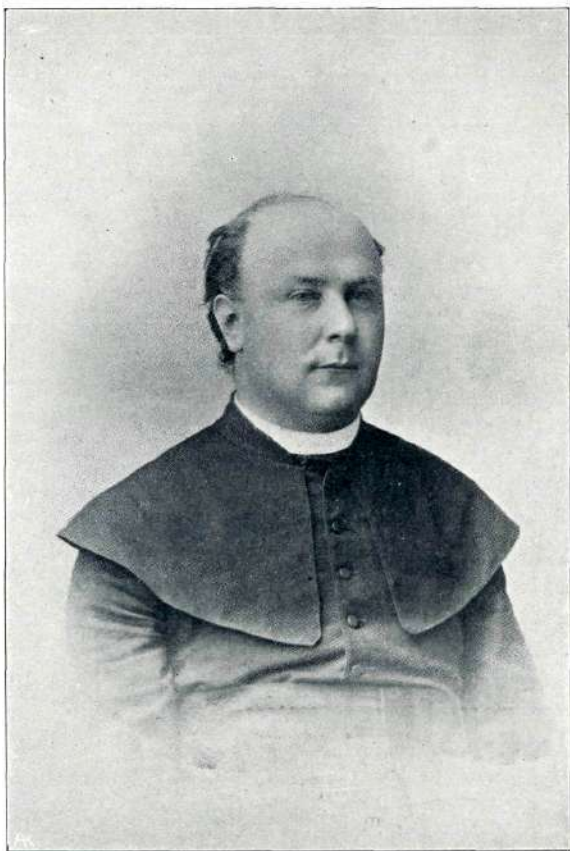

Mnogi naši bralci se še spominjajo, da je bila Bulovčeva listnica najzanimivejši kotiček nekdanjega »Dom in Sveta«. Naš list se blagega pokojnika spominja s toplo hvaležnostjo. Have, anima pia!

Mihael Bulovec.

Vojna v umetnosti.

Vojna ima v umetnosti veliko vlogo. Kakor se zdi, da obstojita vsaj dve tretjini pisane zgodovine človeštva v vojnah in kakor opeva junaško epsko pesništvo iz mladostnih dob ljudstev mitične in zgodovinske boje in vojne, tako je tudi obrazovalna umetnost ustvarila veliko množino umotvorov, ki imajo za predmet boje in vojne.

Če pogledamo v stari vek, v predkrščansko dobo, bi morali izpisati cele oddelke iz umetnostne zgodovine, da bi našli najvažnejše umetnostne spomenike z bojnimi prizori.

Stari orient nam je ohranil najstarejšo bojno sliko na takozvani steli z jastrebi iz dobe sumerskega kralja Eannatuma.¹ Od takrat ne prenehajo več v babilonski in asirski umetnosti bojni prizori na spomenikih o zmagoslavjih kraljih. Spomnimo se dalje reliefne umetnosti starih Egipčanov na templjih. Tudi tu se proslavljajo kralji, ki so bili zmagoviti v vojnah, s prizori iz teh bojev. Važni so v tem pogledu reliefi iz osemnajste dinastije, iz dobe vladarjev Amenofidov in

Tutmosidov. Po obsegu pa prekašajo imenovane spomenike bojni reliefi iz devetnajste dinastije, Setosa I. in Ramesidov.

Ali se hočemo ozreti na grško umetnost? Če pričnemo s takozvano mikensko dobo, iz katere je zajemalo poznejše epsko homersko pesništvo, najdemo takoj zanimivih zgledov. Ta umetnost si skoro ne more misliti moza, da bi ne bil vojak in ne v boju. Grobni spomeniki predvsem nam o tem dosti jasno govorijo.¹ Tudi plastični okras grškega templja na frizu in na timpanih in v metopah obstoji v bojnih prizorih, vzetih skoro vedno iz grškega mitosa. Boji gigantov z bogovi, Amazonke, Heraklej so v grški plastiki vsakdanje stvari. Grško slikarstvo nam kaže isto sliko. Zajemalo je istotako predmete iz bojev grških herojev. Dokaz nebroj grških vaz. Dočim je bil glavni vir starejše bojne umetnosti mitos in epos, jemlje helenistična doba že pogostejše prizore iz zgodovinskih bojev in vojn, n. pr. Aleksandrove bitke. Dragoceni mozaik iz casa del Fauno v Pompejih, zdaj v muzeju v Neaplju, je pač vsakemu znan.

Končno še rimska umetnost. Proslava zmagovitih cesarjev s slavoloki in drugimi spomeniki je zahtevala bojnih slik. Najobširnejša vojna slika starega veka je pač na Trajanovem stebru v Rimu. Reliefi spiralno zavite proge, ki se v 23 zavojih vije proti vrhu, predstavljajo zmagovite bitke cesarja zoper Dačane; posameznih figur je več ko 2500. Kot poslednji umetniški spomenik z bojnimi prizori naj omenim reliefa na Konstantinovem slavoloku, ki predstavljata Konstantina kot zmagovalca nad Maksencijem (zavzetje Suse in bitka ob Milvijskem mostu).

V krščanski umetnosti, v ožjem pomenu besede, vojna in posvetni boji nimajo pravega mesta. Zanimiva v tem pogledu bi bila posebna študija, kakor jo je dr. A. Baumstark (Hochland XIII., 3., december 1915) glede liturgije objavil v članku »Friede und Krieg in altkirchlicher Liturgie«. Celo najbojevitejše kralje in cesarje srednjega veka so, če izvzamemo viteške turnirje, upodabljali izvečine v ceremonialnih prizorih.

Večjo veljavo so dobile samostojne vojne slike od 15. stoletja dalje. Naša sočasna umetnost, zvesta svojim načelom, ni posebno cenila vojnih slik, zlasti ji niso ugajale slike iz klasicistične umetnostne dobe. Zdaj, v svetovni vojni je drugače. Ni ga skoro večjega umetnostnega časopisa, ki bi ne bil odprl svojih predalov vojnim slikam in spisom v njih. Zdaj izkopljejo iz pozabljenosti enega, zdaj drugega umetnika, enkrat Menzla, drugič Raucha in druge.

Radi tega se mi zdi prav, da »Dom in Svet« pri naša v tem sešitku nekoliko reprodukcij vojnih slik. Jasno je, da te slike niso programatične, niso za to izbrane. Pokažejo naj le splošno nekoliko primerov bojnega slikarstva. Rubens (1577—1640) in Velazquez (1599—1660), znanca in prijatelja, v umetnosti pa medseboj neodvisna, naj se nam predstavita kot zastopnika baročne dobe 17. stoletja, druge slike so bliže sedanjosti in razen Goya in Turnerja dela avstrijskih slikarjev.

»Bitka z Amazonkami« (1615) je kaj značilen zgled Rubensove dramske moči. Samo dejanje in gibanje.

¹ Prim. Meißner Dr. Bruno, Grundzüge der babylonisch-assyrischen Plastik. Leipzig, Hinrichs 1915, str. 14 i. d. s. štiri slikami.

¹ Prim. Studniczka Franz, Die griechische Kunst an Kriegergräbern. Leipzig, Teubner 1915.